

Хроніка

«КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ КИЇВЩИНИ»: НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ СЕМІНАР ІЗ МАЙСТЕР-КЛАСАМИ

Успішне розв'язання завдань реформи Нової української школи, поставлених перед педагогічною спільнотою, значною мірою залежить від усвідомлення закладених у ній концептуальних положень та ідей. Імовірні деформації на шляху впровадження будь-яких реформ нерідко зумовлені їх різномісцями з боку теоретиків і практиків, які мислять і оперують різними категоріями, розмовляють незрозумілою одне одному мовою. Тому неодмінною передумовою ефективного впровадження результатів педагогічних досліджень у шкільну практику є постійна взаємодія науковців і педагогів-предметників, усвідомлення і прийняття вчителями пропонованих змін, інновацій, розуміння й погодження категорійного апарату, термінології, якими оперує наука.

Прикладом такої взаємодійної співпраці є робота творчих груп учителів і науковців на базі експериментальних закладів Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України. Одним із кращих є Вишнівський академічний ліцей «Основа» Києво-Святошинської районної ради, очолюваний директором Наталією Руденко.

Під керівництвом науковців відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України творча група працює над розробленням теорії і практики впровадження в освітній процес предметної та ключових компетентностей, які мають формуватися на уроках з усіх предметів згідно із Законом України «Про освіту» [8].

Крім співдосліджень науковців і вчителів-практиків, тут проводяться спільні заходи — науково-практичні семінари, круглі столи, конференції, де науковці ознайомлюють освітянську спільноту з перебігом і результатами досліджень, а вчителі проводять майстер-класи, діляться авторськими ідеями, розробками і методиками. За матеріалами досліджень і заходів підготовлено і готуються спільні публікації.

Саме тому Вишнівський академічний ліцей «Основа» було вибрано базою для проведення трьохетапного Київського обласного науково-практичного семінару з майстер-класами.

Визначальними аргументами на користь вибору саме цього ліцею стали високі показники успішності й багаторічна ефективна системна співпраця колек-

тиву високопрофесійних педагогів та керівництва з науковцями галузевої академії у розробленні освітніх інновацій та їх реалізації. Результати спільної роботи вчителів і науковців оприлюднюються у публікаціях в Україні й за кордоном [1; 4; 6; 7]. Успішність такої співпраці сприяла набуттю Вишнівською ЗОШ I-III ступенів № 3 статусу академічного ліцею й опорної школи в регіоні.

Перший спільний науково-практичний семінар вчителів Києво-Святошинського району Київської області було проведено 03 жовтня 2018 р. з ініціативи районного методичного центру відділу освіти Києво-Святошинської районної державної адміністрації (Віра Прокуда).

Тему семінару було вибрано з огляду на сучасні перспективні тенденції розбудови Нової української школи. Як пріоритетну визначено українську версію компетентнізації освіти [2]: «Компетентісно орієнтоване навчання української мови в закладах загальної середньої освіти».

Неллі Бондаренко (Інститут педагогіки НАПН України) у своїй доповіді «Розвиток ключових компетентностей на уроках української мови» розкрила специфіку компетентісного підходу до опанування мови, сутність базових понять компетентісної освіти, структуру компетентності, її складники; проаналізувала й характеризувала кожную з 11-ти груп ключових компетентностей, які визначено Законом України «Про освіту» як обов'язкові для формування на уроках з усіх предметів [8], визначила шляхи їх формування на уроках української мови.

Ідею наскрізного розвитку універсальних життєвих компетентностей було проілюстровано на прикладі проекту підручника «Українська мова» для 10 класу ЗЗСО з навчанням російською мовою авторів Неллі Бондаренко і Сергія Косянчука, де реалізовано текстоцентричний підхід до опанування мови і який готувався до виходу в світ у видавництві «Літера». Схарактеризовано функції тексту як стрижневого компонента кожного уроку, розкрито визначальну роль тексту у формуванні ключових компетентностей; наведено різноманітну тематику текстів за кожною з 11-ти груп. Учасники семінару пересвідчилися, що тексти підручника — як системоутворюючі, так і цільові для розвитку ключових компетентностей — порушують актуальну проблемати-

ку, містять цікавий фактаж, формують фонові знання здобувачів освіти і є надійним джерелом розвитку ключових компетентностей. Неллі Бондаренко наочно показала, як на перетині того самого тексту можна формувати кілька ключових компетентностей. Доповідач розкрила важливі аспекти формування ключових компетентностей завдяки використанню сучасних організаційних форм і методів навчання.

Катерина Ладоня, науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України, у доповіді «Вимоги до компетентнісного уроку» ознайомила учасників семінару зі специфікою його складників та перебігу у зіставленні з традиційним.

Практичну частину майстер-класу провели його керівник Людмила Зеленова і Тамара Кравченко, учителі української мови та літератури Вишнівського академічного ліцею «Основа». Вони поділилися досвідом упровадження компетентнісного підходу до навчання української мови, дослідницької роботи з учнями різновікових груп за методом «Шести кольорових капелюшків мислення». Присутні на семінарі педагоги активно долучилися до роботи. Проведений учителями-дослідниками майстер-клас докладно описано у їхній статті [6].

На семінарі було започатковано роботу творчих груп, кожна з яких працювала над розробленням конкретної ключової компетентності та шляхів її формування.

Зміст і результати роботи творчих груп учителів під керівництвом науковців оприлюднено на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, у збірниках наукових праць та в матеріалах конференцій що відбулися в Німеччині, у Канаді, у США, у Великій Британії [1; 6; 7].

Логічним продовженням цього успішного заходу на рівні району став науково-практичний семінар із майстер-класами учителів української мови і літератури Київської області на тему «Інноваційні технології формування ключових компетентностей на уроках української мови», у якому взяли участь близько 60 вчителів української мови та літератури з усіх районів столичного регіону. Семінар проходив на базі Вишнівського академічного ліцею «Основа» у три етапи: I — 09.10. 2019 р.; II — 29.01. 2020 р.; III — 13.05. 2020 р. Співorganizаторами заходу виступили також Інститут педагогіки НАПН України (Неллі Бондаренко, Катерина Ладоня, Сергій Косянчук, Людмила Галаєвська), Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» (Оксана Лященко), районний методичний центр відділу освіти Києво-Святошинської районної державної адміністрації (Віра Прокуда).

Перший етап обласного науково-практичного семінару із майстер-класами розпочався з привітання директора ліцею «Основа» Наталії Руденко й нагородження педагогічних працівників експериментального закладу Грамотами Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України. За активну багаторічну співпрацю з Інститутом педагогіки НАПН України у розробленні освітніх інновацій, їх реалізації та висвітленні результатів у збірниках наукових праць та інших виданнях в Україні й за кордоном відзначено директора Наталію

Руденко, вчителів української мови і літератури ліцею Людмила Зеленова, Тамару Кравченко, Галину Синьооку, Тамару Бондаренко, Оксану Ткач, Оксану Янішевську.

Неллі Бондаренко у своїй доповіді «Перспективні технології опанування української мови в умовах компетентнісного навчання» розкрила суть базових понять компетентнісного навчання, структуру компетентності, схарактеризувала кожную групу ключових компетентностей та шляхи їх формування на уроках української мови. Теоретичні положення виступу було проілюстровано роботою творчої групи, яка розробляла рекомендації щодо розвитку у учнів культурної компетентності як ключової.

Катерина Ладоня у доповіді «Критичне мислення — ключова навичка XXI століття» докладно зупинилася на ролі критичного мислення як важливого чинника розрізнення правдивої та неправдивої інформації, запобіжника проти фейків.

Практичну частину семінару, у якій взяли активну участь всі вчителі, блискуче провели керівник майстер-класу Людмила Зеленова і Тамара Кравченко.

Организатори заходу підбили підсумки роботи. До другого етапу обласного семінару його учасники одержали завдання розробити й застосувати метод «Шести кольорових капелюшків мислення» на уроках у своїй школі, проаналізувати й представити результати в електронному вигляді на наступному занятті.

Другий етап семінару розпочався презентацією уроку вчителів Академічного ліцею № 5 м. Обухова Київської області Тетяни Гончарової і Раїси Корнієць за твором І. Карпенка-Карого «Хазяїн», проведеного із застосуванням методу «Шести кольорових капелюшків мислення». Учасники семінару були в захопленні від високопрофесійно проведеного уроку, у якому класика унікально поєднана із сучасним її прочитанням, візуалізованим анімацією, де доходять істини через діалог однолітки старшокласників.

У своєму виступі-презентації «Storytelling як перспективний метод опанування української мови» Неллі Бондаренко акцентувала універсальність методу, пояснила, чому важливо розповідати історії успіху та який вплив вони справляють на успішне життєздійснення особистості. Доповідач обґрунтувала актуальність Storytelling(y), розкрила його мету, завдання, переваги, функції, види, структуру, ознаки, критерії успішного історієтворення, навела приклади текстів, з якими доцільно працювати за цим методом [5]. Доповідач ознайомила учасників семінару з результатами анкетування учнів 5-7 та 10-11 класів і зробленими висновками.

Людмила Зеленова і Тамара Кравченко поділилися практичним досвідом застосування різних технік історієтворення. Було зачитано учнівські Storytelling(и). Старшокласники представили власні презентації. Всіх зворушила історія українського Прометея Олексі Гірника, який віддав життя за українську мову.

13 травня 2020 року завершився Київський обласний науково-практичний семінар із майстер-класами учителів української мови і літератури. З огляду на пандемію COVID-19 захід проходив

дистанційно на платформі Zoom у форматі зоом-конференції. У заході взяли участь близько 30 вчителів української мови та літератури столичної області.

На семінарі виступили: Оксана Лященко, Віра Прокуда, Людмила Зеленова. Неллі Бондаренко підбила підсумки тривалої роботи з опанування педагогічною спільнотою столичного регіону сучасних методів навчання української мови під керівництвом науковців і провідних методистів. Вона акцентувала увагу на таких основних опрацьованих питаннях: інноваційні методи навчання української мови; перспективні технології розвитку ключових компетентностей на уроках української мови; вимоги до компетентнісного уроку української мови; розвиток критичного мислення здобувачів освіти; «шість кольорових капелюшків мислення» як ефективний метод роботи з текстом і розвитку критичного мислення; Storytelling — ефективний метод опанування української мови; досвід упровадження компетентнісного підходу й методів розвитку критичного мислення в освітній процес.

Підбиваючи підсумки роботи, аналізуючи результати й окреслюючи перспективи подальшої співпраці науковців, методистів і педагогів-практиків, Неллі Бондаренко наголосила на пріоритетах, якими є: розвиток креативності здобувачів освіти, ключових емоцій життєвого успіху, здатності фокусуватися в інформаційному потоці (розвиток компетентностей, об'єднаних під «ною парасолькою грамотності») [3]; проблеми нової грамотності, акцентовані в оновленій 2018 року «Європейській рамці ключових компетентностей для навчання упродовж життя»; рекомендації міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 в Україні щодо активізації роботи над читацькою грамотністю здобувачів освіти тощо.

Було акцентовано увагу на таких актуалізованих COVID-19 проблемах як нові формати освіти, індивідуалізація (персоналізація) навчання, самоосвіта, діджиталізація, емоційний розвиток учнівства, реформування системи вдосконалення кваліфікації педагогічних кадрів, що потребує докладання спільних зусиль учителів, методистів і науковців.

Було відзначено змістовні й цікаві матеріали з розвитку критичного мислення таких учасників семінару як Н. М. Белінська (Комунальний заклад «Ясногородська гімназія — освітній центр» Макарівецького району), Т. В. Гончарова (Академічний ліцей № 5 м. Обухова), О. П. Докієнко (Фастівський НВК «ЗОШ I-III ст. № 7 — ЦВПВ «Гарт»»), Н. О. Жуковська (Фастівська ЗОШ I-III ст. № 1), О. В. Забудько (Бесідський НВК Ставищенського району), О. Б. Іщенко (ФНВК «ДНЗ-ЗОШ I-III ст. №3, м. Фастів»), О. М. Колінченко (Козинська ЗОШ I-III ст. Обухівського району), Р. Г. Корнієць (Академічний ліцей № 5 м. Обухова), Н. М. Кот (Бучанська НВК «СЗОШ I-III ст. №4», м. Буча), Н. В. Олійник (ОЗО «Ржищівський ліцей «Лідер»»), О. М. Поліщук (Ріжківський НВК Таращанського району), Ю. Г. Славінська (Ясенівська ЗОШ I-II ст. Ставищенського району), І. Л. Тимошенко (Фастівський НВК «ДНЗ — ЗОШ I-III ст. № 3»), В. М. Товста (Старобезрадищівська ЗОШ I — III ступенів Обухівського району), А. І. Чубенко (Винарівський НВК Ставищенського району), В. М. Шевченко (Фастівський НВК «ЗОШ I-III ст. № 7 — ЦВПВ «Гарт») та інших. У цьому номері журналу в рубриці «Педагогічний досвід» уже розпочато публікацію матеріалів учасників семінару.

Неллі БОНДАРЕНКО

Література

1. Бондаренко Н. В. Інноваційна взаємодія освітянських структур як рушій якісних змін в освіті України. Scientific achievements of modern society. Abstracts of the 10th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2020. Pp. 276—282. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720670>
2. Бондаренко Н. В. Компетентнізація шкільної освіти: українська версія. Science and society. Proceedings of the 13th International conference, July 19, 2019, Hamilton, Canada. С. 124?135. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716810>
3. Бондаренко Н. Україна під «ною парасолькою грамотності». *Нова педагогічна думка*: науково-методичний журнал. Рівне : РОІШПО. 2020. №2 (102). С. 55—59.
4. Бондаренко Н. В. Українська нова школа у контексті світових трендів освіти. Матеріали VII Міжнародної наукової конференції «Science progress in European countries: new concepts and modern solutions» (м. Штутгарт, Федеративна Республіка Німеччина, 31 травня 2019 р.). С. 304—316. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716337>
5. Бондаренко Н. В. Storytelling як комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання. *Молодь і ринок*. 2019. № 7 (174). С. 130—135. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716893>
6. Зеленова Л., Кравченко Т. Розвиток критичного мислення здобувачів освіти — вимога часу. *Українська мова і література в школі*. 2019. № 1. С. 17—21.
7. Ладоня К. Ю., Зеленова Л. В., Синьоока Г. І. Підручник української мови очима учня, вчителя, науковця. Проблеми сучасного підручника. 2017. Вип. 19. С. 158—166.
8. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. — 2145-VIII / Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145—19>.